

Τουρκική αμυντική βιομηχανία: πραγματικότητες και προσδοκίες

Κείμενο Ανάλυσης

Φεβρουάριος 2023
Αρ. 6

Copyright © 2022 | All Rights Reserved

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΜΕΛΕΤΩΝ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

Διεύθυνση: Ανδρέα Ζάκου, Γρ.301, 2404 Έγκωμη, Λευκωσία, Κύπρος,

Τηλέφωνο: +357 22 664470 ■ Email: info@ispd.org.cy ■ www.ispd.org.cy

Το Ινστιτούτο προάγει τον ελεύθερο και ανοιχτό δημόσιο διάλογο που εδράζεται στον ορθολογισμό και στην επιστημονική τεκμηρίωση. Οι απόψεις που εκφράζονται σε δημοσιεύσεις του Ινστιτούτου εκφράζουν αποκλειστικά τον/την συγγραφέα ή τους συγγραφείς και δεν αντανακλούν απαραίτητα τις απόψεις του Ινστιτούτου.

Αναλύτρια
(Analyst)

Περί του συγγραφέα

Η Υβόννη Ευσταθίου είναι Αναλύτρια στο Ινστιτούτο Μελετών Πολιτικής και Δημοκρατίας.

Τουρκική αμυντική βιομηχανία: πραγματικότητα και προσδοκίες

Η φετινή χρονιά αποτελεί ορόσημο για το πολιτικό μέλλον του Τούρκου Προέδρου. Ο Ταγίπ Ερντογάν επένδυσε εδώ και πολύ καιρό στο 2023 ως το έτος που συμπληρώνονται 100 χρόνια από την ίδρυση της Τουρκικής Δημοκρατίας, θέτοντας μεγαλεπήβολους στόχους, τους οποίους συνέδεσε, βεβαίως, και με την προσδοκία για επανεκλογή του στην προεδρία κατά τις επικείμενες προεδρικές εκλογές. Ανάμεσα σε αυτούς του μεγαλεπήβολους στόχους είναι και η αμυντική αυτάρκεια της Τουρκίας και τη μετουσίωση της χώρας σε μεγάλο εξαγωγέα αμυντικών συστημάτων.

Ο Τούρκος Πρόεδρος προσδιόρισε στις αρχές της προηγούμενης δεκαετίας το ύψος των αμυντικών εξαγωγών στα 10 δις δολάρια ετησίως μέχρι το 2023 στον τομέα της άμυνας και της αεροδιαστημικής. Παράλληλα, στόχοι ήταν η απασχόληση 79.000 υπαλλήλων στην αμυντική βιομηχανία, η οποία και θα συμβάλει στον περιορισμό της αμυντικής εξάρτησης της Τουρκίας από τρίτους και η κάλυψη του 75% των αμυντικών αναγκών από εγχώρια παραχθέντα συστήματα.

Η τουρκική αμυντική και αεροδιαστημική βιομηχανία (defense and aerospace) έχει πράγματι σημειώσει αξιοσημείωτα αποτελέσματα, καθώς εταιρείες όπως η Aselsan, η Turkish Aerospace Industry (TAI) και η Roketsan καταγράφονται στις 100 κορυφαίες του κόσμου. Επίσης, όπως πρόσφατα τόνισε ο Πρόεδρος της Τουρκικής Αμυντικής Βιομηχανίας, Ismail Demir,

στην Τουρκία πραγματοποιούνται σήμερα 800 αμυντικά προγράμματα, με τον τρέχων προϋπολογισμό αυτών να ξεπερνά τα 60 δισεκατομμύρια δολάρια, σε σύγκριση με τα 62 προγράμματα αξίας 5,5 δισεκατομμυρίων δολαρίων που πραγματοποιούντο πριν από δύο δεκαετίες.

Ως αποτέλεσμα, ο Τούρκος Υπουργός Άμυνας υποστηρίζει πως το ποσοστό της εθνικής εγχώριας συμμετοχής σε αμυντικά προγράμματα έχει φτάσει σήμερα στο 80%, σε σύγκριση με το 25% του 2003. Παράλληλα, το αφήγημα στην Τουρκία θέλει να έχει υπάρξει δεκαπλασιασμός των πωλήσεων την τελευταία εικοσαετία, με τις εξαγωγές να έχουν αυξηθεί κατά 1,200%. Σύμφωνα με τα επίσημα στοιχεία βέβαια μόλις τα τελευταία πέντε χρόνια, οι τουρκικές εξαγωγές έχουν αυξηθεί κατά 53%, από τα 1,7 στα 3,2 δις δολάρια.

DATA: <https://tim.org.tr/en/export-export-figures>

Προφανώς οι εξαγωγές ασφαλώς και δεν ανταποκρίνονται στον επιθυμητό στόχο των 10 δις δολαρίων του κ. Erdogan, ενώ τα «εγχώρια» συστήματα αποτελούν είτε αποτέλεσμα ξένης έμπνευσης, είτε ξένων υποσυστημάτων, οπότε δεν υφίσταται πραγματική παρθενογένεση αυτών. Παρά ταύτα, στην εποχή των παγκόσμιων αλυσίδων εφοδιασμού, αυτό είναι αναμενόμενο και λογικό. Τέλος, τα επίπεδα απασχόλησης δεν έχουν φθάσει ακόμη τον διακηρυγμένο στόχο, όμως η τουρκική αμυντική βιομηχανία σήμερα απασχολεί 75.000 περίπου υπαλλήλους – αν και αμφιβόλου εξειδίκευσης.

Από την ποσοτική στην ποιοτική ανάλυση

Οι τουρκικές αμυντικές εξαγωγές την τελευταία δεκαετία υπήρξαν παραδοσιακά τα τροχοφόρα τεθωρακισμένα οχήματα. Εκατοντάδες οχήματα περιπολίας BMC Kirpi 4x4 έχουν πωληθεί στην Τυνησία, στο Τουρκμενιστάν και «τρίτους» πελάτες, ενώ το τεθωρακισμένο όχημα μεταφοράς προσωπικού, Cobra 4x4, είναι τώρα σε λειτουργία σε χώρες όπως το Μπαχρέιν, το Μπαγκλαντές κ.ά.. Ενώ η ποσότητα των οχημάτων που εξάγονται είναι αξιοσημείωτη, αυτά είναι κατά βάση απλής και φθηνής τεχνολογίας, ενώ πολλές εταιρείες ανά τον κόσμο προσφέρουν παρόμοια προϊόντα.

Ωστόσο, οι νέες συμβάσεις των τελευταίων ετών, αντανακλούν την αυξανόμενη ικανότητα της τουρκικής αμυντικής βιομηχανίας.

Οι φρεγάτες, τα ελικόπτερα και τα μη επανδρωμένα αεροσκάφη (UAVs), είναι πιο σύνθετα από τα τεθωρακισμένα οχήματα και απαιτούν μεγαλύτερη διαχείριση εφοδιαστικής αλυσίδας, καθώς και μια πιο απαιτητική υπηρεσία logistics και υποστήριξης μετά την πώληση.

Παραταύτα, οι πλατφόρμες που εισάγονται στις τουρκικές ένοπλες δυνάμεις ή εξάγονται σε τρίτες χώρες είναι, είτε βασισμένα σε συνεργασίες με ξένες εταιρίες και σε ξένα μοντέλα ή διαθέτουν εισαγόμενα υποσυστήματα. Μερικά από τα χαρακτηριστικά παραδείγματα είναι το ελικόπτερο T-129, οι βαλλιστικοί πύραυλοι BORA και το αμφίβιο πλοίο επιθέσεων TCG Anadolu. Το T-129 κατασκευάστηκε σε συνεργασία με την Ιταλική Agusta Westland, βασιζόμενο στο επιθετικό ελικόπτερο Agusta A129 Mangusta, με κινητήρα κοινοπραξίας αμερικανικών και βρετανικών εταιρειών. Από την άλλη πλευρά, οι βαλλιστικοί πύραυλοι BORA είναι προϊόν πολύχρονης συνεργασίας με την Κίνα, ενώ το TCG Anadolu είναι βασισμένο στο Ισπανικό μοντέλο του SPS Juan Carlos I. Τέλος, τα μη επανδρωμένα αεροσκάφη Bayraktar, που έχουν εμφανιστεί σε πολλές εμπόλεμες ζώνες από την Αφρική μέχρι την Ουκρανία, διαθέτουν Αυστριακό κινητήρα.

Προκλήσεις και προβλέψεις

Το αφήγημα περί 100% εγχώριων προϊόντων αποτελεί περισσότερο ευσεβή πόθο παρά πραγματικότητα, που μπορεί να αποδειχθεί μοιραίος για το μέλλον και την επιτυχία της τουρκικής αμυντικής βιομηχανίας. Οι σχέσεις της Άγκυρας με τους προμηθευτές της, σε συνδυασμό με την πτώση της τουρκικής λίρας, δεν αποκλείεται να δράσουν ως ανασταλτικοί παράγοντες στην πολυπόθητη αμυντική αυτάρκεια της Τουρκίας και τους μεγαλεπήβολους εξαγωγικούς της στόχους.

Για παράδειγμα, το 2020 αμερικανοί νομοθέτες πάγωσαν όλες τις μεγάλες πωλήσεις όπλων στην Τουρκία υπό τον νόμο CAATSA, προκειμένου να πιέσουν την Άγκυρα να εγκαταλείψει το ρωσικό σύστημα αεράμυνας S-400. Το 2017, η AVL ακύρωσε μια σύμβαση με την TUMOSAN για την ανάπτυξη του κινητήρα για το άρμα μάχης ALTAY, που είναι βασισμένο στο Νότιο Κορεάτικο K2. Ο λόγος ήταν το αυστριακό εμπάργκο όπλων που επιβλήθηκε στην τουρκική κυβέρνηση ύστερα από την αντίδρασή της στην απόπειρα πραξικοπήματος. Λαμβάνοντας υπόψη τις σχέσεις της Τουρκίας με τα κράτη του NATO, που αποτελούν και τη βάση των προμηθευτών της, τέτοια εμπόδια είναι αρκετά πιθανό να συνεχίζουν να εμφανίζονται και στο μέλλον.

Πράγματι, οι κυρώσεις και οι περιορισμοί στις εξαγωγές που επιβλήθηκαν στην αμυντική βιομηχανία της Τουρκίας έχουν επηρεάσει την ανάπτυξη εξελιγμένου στρατιωτικού υλικού, το οποίο υποφέρει από έλλειψη εγχώριων εξαρτημάτων, ιδιαίτερα κινητήρων.

Σε μια πρόσφατη συνέντευξη σε τουρκικό τηλεοπτικό σταθμό στις 4 Σεπτεμβρίου, ο Ismael Demir παραδέχτηκε ότι η βιομηχανία αντιμετώπισε προκλήσεις στην ανάπτυξη κινητήρων και κιβωτίων ταχυτήτων σε διάφορα αμυντικά προγράμματα. Ωστόσο, δεν είναι μόνο τα ανταλλακτικά αλλά και η έλλειψη καταρτισμένων μηχανικών που εμποδίζει την πρόοδο. Στην ίδια συνέντευξη ο Demir τόνισε πως όσον αφορά το εκπαιδευμένο προσωπικό και την τεχνογνωσία, η Τουρκία δεν έχει μεγάλη εμπειρία, με τον αριθμό των ειδικών να παραμένει περιορισμένος.

Τέλος, η έλλειψη αποτελεσματικού ρυθμιστικού πλαισίου στην χώρα για τον τομέα έρευνας και τεχνολογίας (R&T), θεωρείται σημαντικό εμπόδιο για τη βιώσιμη ανάπτυξη του κλάδου.

Αν και αυτός επωφελήθηκε από τη συνολική οικονομική απογείωση της χώρας κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του 2000, σήμερα η τουρκική αμυντική βιομηχανία αντιμετωπίζει την πρόκληση της βιωσιμότητας, η οποία εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από τις εξαγωγικές

επιδόσεις. Η επόμενη περίοδος θα δοκιμάσει τον τομέα αυτό, αποκαλύπτοντας εν πολλοίς αν υφίσταται ο απαραίτητος συντονισμός και επικοινωνία από και μεταξύ της στρατιωτικής και πολιτικής γραφειοκρατίας.

Η πελατειακή βάση

Εάν η φύση των συστημάτων που εξάγει η Τουρκία έχει αλλάξει, η καταναλωτική βάση, σε ένα μεγάλο βαθμό, παραμένει η ίδια. Από τις 13 χώρες στις οποίες η Τουρκία παρέδωσε τεθωρακισμένα οχήματα από το 2010, οι 11 είναι και μουσουλμανικές και φιλικές σε διπλωματικό επίπεδο.

Η Τουρκία με το τεράστιο διπλωματικό της άνοιγμα στην Αφρική την τελευταία δεκαετία έχει καταφέρει σταδιακά να προσελκύσει, με διαφορούμενες βέβαια μεθόδους, νέους πελάτες σε 14 κράτη της ηπείρου.

Βέβαια, η Τουρκία δεν έχει αναπαράγει την επιτυχία που σημειώνει στην εξαγωγή αμυντικού εξοπλισμού στο μουσουλμανικό κόσμο σε χώρες της Δύσης. Οι εξαγωγές σε Νατοϊκές χώρες είναι αμελητέες, με μόνες μεγάλες επιτυχές παράδειγμα ως σήμερα την πώληση μη επανδρωμένων αεροσκαφών Bayraktar TB2 στην Πολωνία και τετρακίνητων τεθωρακισμένων οχημάτων, τύπου Ejder Yalcin, στην Ουγγαρία.

Ο δρόμος προς την επίτευξη των αμυντικών στόχων της γείτονος είναι ακόμα μακρύς και δύσβατος. Βέβαια, οι φιλόδοξοι στόχοι που έχουν τεθεί συνεπικουρούμενοι από τον κρατικό βραχίονα που προωθεί, με φρενήρη ρυθμό - τα σίγουρα ανταγωνιστικά ως προς την τιμή αλλά αβέβαια ως προς την ποιότητα - εξαγωγικά τουρκικά στρατιωτικά προϊόντα ανά την υφήλιο, προϊδεάζουν για μια ενδεχόμενη ανοδική πορεία της τουρκικής αμυντικής βιομηχανίας, η οποία όμως θα επηρεαστεί τόσο από ενδογενείς, όσο και εξωγενείς παράγοντες.